

VISC, CONVISC, PARTICIPO!

Setembre 2019

Índex

1. Introducció al projecte <i>Visc, convivisc, participo!</i>	3
2. La participació com a escola de ciutadania i eina de transformació.....	4
3. A qui va dirigit.....	4
4. Objectius.....	5
5. Les activitats.....	5
5.1. Les sessions als centres.....	6
6. El paper dels actors implicats.....	6
7. Materials, eines de suport i recursos.....	8
8. Calendari.....	8
9. Agents implicats.....	9
10. Annex.....	10

I. Introducció al projecte *Visc, convisc, participo!*

Què és?

El Visc, Convisc, Participo! (VCP) és un projecte d'acció educativa que promou la participació com a eina d'aprenentatge personal i col·lectiu, i com a mecanisme d'incidència i transformació de l'entorn. Es tracta que persones joves associades s'acostin als centres educatius per donar a conèixer, de primera mà, les vies de participació tant en el marc dels centres educatius com les fórmules que la participació pot adoptar en la societat. Amb aquest projecte l'alumnat té l'oportunitat d'aprendre què és la participació i de viure què vol dir participar.

Qui l'organitza?

L'organitza el Consell de la Joventut de Barcelona (CJB) en conveni amb l'Ajuntament de Barcelona. També hi participen les entitats d'associacionisme educatiu (esplais i caus), les entitats territorials (casals de joves i plataformes territorials) i les entitats estudiantils (sindicats d'estudiants), que són membres actius del CJB.

Qui som?

El CJB és la plataforma interassociativa que representa i coordina les principals entitats juvenils de la ciutat. El CJB va néixer el 1980 com un instrument democràtic de participació i d'acció juvenil per promoure el creixement d'un associacionisme fort i articulad. Pots consultar més al respecte al web www.cjb.cat.

A qui va dirigit?

El VCP va dirigit a alumnes de segon cicle d'ESO dels centres educatius de la ciutat de Barcelona. Fa 14 anys que es du a terme aquest projecte. Al llarg d'aquest temps, el VCP ha trobat un lloc als centres de secundària de la ciutat i s'ha encabir a les programacions pròpies dels centres.

Com s'estructura?

Els continguts a tractar tenen cabuda en tres o quatre sessions d'una hora en funció de la disponibilitat dels centres i segons com escullin adaptar-ho a les seves realitats concretes. Realitzar-ne tres o quatre és decisió del mateix centre, tot i que des del CJB es camina per aconseguir una ampliació del nombre sessions.

Qui dinamitza les sessions?

Qui millor pot parlar de participació és qui l'ha viscuda. Per això, els equips de dinamització es conformen per tres persones associades a alguna entitat juvenil de la ciutat. Dues d'elles acompanyen el grup d'alumnes durant totes les sessions per donar a conèixer la participació en associacions juvenils des d'un punt de vista general. Una tercera persona, membre d'una entitat estudiantil, s'incorpora a la segona sessió per tractar específicament la temàtica de la participació en el marc dels centres educatius.

El projecte té algun cost per al centre?

Aquest projecte és totalment gratuït pels centres, ja que rep finançament públic a través d'un conveni amb l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB).

2. La participació com a escola de ciutadania i eina de transformació

Què entenem per participació?

Des del Consell de la Joventut de Barcelona (CJB) i el conjunt d'entitats que l'integren, quan es parla de participació sempre es fa des de la perspectiva associativa. **Entenem la participació com la capacitat de decidir sobre tot allò que afecta directament o indirecta la ciutadania;** sobre tot allò que condiciona l'entorn i les relacions i possibilitats de desenvolupament personal i col·lectiu. Així mateix s'entén que **la participació va lligada a alguna forma de servei a la comunitat.**

La participació no només és una finalitat en si mateixa, sinó que també **és una eina que permet assolir objectius concrets.** És a dir, l'ús que fa cada agent (cada persona o grup de persones) de la seva capacitat de decisió respon als seus objectius, a la construcció de projectes propis d'acord amb la seva visió del món.

Per què és tan important?

La participació és un procés d'aprenentatge que es caracteritza pel fet de ser, sobretot, vivencial. La participació promou **l'aprenentatge d'actituds, habilitats, coneixements i competències:** saber escoltar, proposar, argumentar, consensuar, discutir, establir relacions amb els altres, assumir rols en entorns diversos, negociar, moderar, liderar, mobilitzar, incidir, educar, aprendre...

Què ens aporta la participació?

Un altre aspecte fonamental de la participació té a veure amb el seu **impacte directe sobre determinats valors i opinions** de cada individu; des del foment d'un canvi d'actitud propi fins a la promoció d'un canvi dirigit a l'entorn, ja sigui el barri, el medi ambient, un col·lectiu concret, o bé fomentant l'esperit crític.

Quan l'individu forma part d'un col·lectiu i del seu procés de presa de decisions, s'acostuma a millorar el propi autoconcepte perquè se sent útil, es marca reptes i fites -personals i col·lectives-, es coneix gent nova i es treballa amb persones amb qui es comparteixen interessos; es milloren les competències i habilitats pròpies alhora que les accions es perceben en consonància amb les idees individuals.

Participar és un procés d'empoderament per a la persona i el col·lectiu, per **transformar-se i transformar l'entorn:** empoderament per aconseguir millores dins de l'institut, per millorar els serveis públics del barri, per transmetre valors democràtics i de ciutadania a infants i joves, per fer revocar decisions als diferents governs... Per aquest motiu, des de l'associacionisme juvenil la participació s'entén com una de les eines pedagògiques que permet la formació d'una ciutadania conscient, crítica i amb capacitat transformadora.

3. A qui va dirigit

El VCP! es dirigeix de forma específica a l'**alumnat de segon cicle d'ESO.** Tot i així el conjunt de la **comunitat educativa es beneficia del projecte;** l'**alumnat** perquè esdevé el principal protagonista; **les associacions educatives, territorials i estudiantils** perquè els permet explicar el seu projecte i arribar a més gent; **el professorat** perquè coneixen el foment de la participació; **els centres** en general perquè tenen l'oportunitat d'obrir-se a l'entorn de la mà de joves que aporten visions diferents i complementàries. És un projecte adaptable a totes les realitats i necessitats.

4. Objectius

En el marc del *Visc, Convisc Participo!* es distingeixen objectius generals, que expressen la finalitat del projecte, i objectius específics, que concreten els objectius generals i defineixen el camí a seguir. A continuació, es detallen aquests objectius.

Objectius generals

- Motivar la participació de l'alumnat en el marc dels centres i en el seu entorn més proper.
- Donar a conèixer els valors de la participació i l'associacionisme entre l'alumnat de secundària.
- Promocionar l'entrada del teixit associatiu a la vida dels centres educatius així com l'obertura dels centres al teixit associatiu que els envolta.

Objectius específics

- Transmetre el contingut de les sessions a través de les dinàmiques pròpies de l'educació no formal.
- Dotar d'eines de representació als estudiants perquè puguin desenvolupar la seva tasca de representació amb la màxima informació i recursos.
- Facilitar al professorat eines de participació perquè la promoguin entre l'alumnat del seu centre.
- Obrir la possibilitat d'articular iniciatives de participació de l'alumnat al centre educatiu.

Atenent a la realitat de les aules i especialment la seva diversitat, es preveu la possibilitat d'adaptar **els objectius del projecte al grup d'alumnes**. Els objectius fixats són de caràcter estàndard però poden haver-hi grups classe amb menys trajectòria entorn a la participació de manera que l'equip de dinamització hagi d'adaptar les fites inicials així com les dinàmiques previstes.

5. Les activitats

La metodologia del projecte es basa en **dinàmiques pròpies de l'educació no formal adaptades a la realitat de les aules dels cursos de tercer i quart d'ESO** dels centres de secundària participants.

El projecte s'estructura en sessions d'una hora de durada que es programen d'acord amb les necessitats dels centres i que poden tenir lloc un mateix dia o en dies o setmanes diferents. Es proposa que siguin un total de quatre les sessions que es dediquin a les activitats d'aquest projecte. Quatre hores de dedicació facilita que l'alumnat no només treballi la participació en el pla teòric sinó que pugui posar en pràctica els aprenentatges. Ara bé, per aquells centres que no tinguin tanta disponibilitat horària, se segueix oferint la possibilitat de realitzar-lo en tres sessions d'una hora.

El contingut de les sessions s'adapta, dins del marc dels objectius generals i específics del projecte, a les necessitats de cada centre educatiu i a les prioritats que el professorat pugui marcar amb els equips de dinamització tenint en compte les necessitats de cada grup d'alumnes.

Els equips de dinamització estan formats per equips de dues **persones joves d'associacions** membres del Consell de la Joventut de Barcelona. Es tracta de joves que participen en **entitats educatives** (agrupaments i esplais) i/o **plataformes territorials** (casals de joves de la ciutat). Des del CJB es garanteix que les persones membres dels equips de dinamització tinguin **experiència**, des de la seva activitat associativa, **a l'hora de tractar amb adolescents**, tinguin **coneixement del territori** i estiguin familiaritzades amb els sistemes de **participació estudiantil als centres**.

5.1. Les sessions als centres

El projecte Visc, Convisc, Participo es pot desenvolupar en **tres o quatre sessions**. En ambdós formats es treballen els mateixos continguts. La diferència és, en tot cas, el nombre de dinàmiques que es dediquen a treballar cada concepte i per tant, el seu grau d'aprofundiment. Quatre sessions permeten més marge de temps per a la reflexió i es possibilita, així, aterrar els continguts apresos durant totes les sessions.

L'esquema de programació inicial és la següent:

SESSIÓ 1: La participació i jo	SESSIÓ 2: La participació al centre	SESSIÓ 3: La participació a l'entorn	SESSIÓ 4: Participem!
CONTINGUTS			
El concepte de la participació	Organització estudiantil dins del centre	La incidència de la participació a la societat	Disseny d'un projecte a partir d'un interès comú
Els beneficis de la participació	Aptituds i aptituds durant una assemblea. Facilitats i dificultats de l'assemblearisme	Anàlisi de la realitat i propostes de transformació	Organització dels equips
La força del grup	Aptituds i dificultats de la representativitat	La importància del consens	La planificació com a eina de treball
La complexitat organitzativa	Coneixement del Consell Escolar	Les associacions com a escola de la participació i eina de canvi	Avaluació de projectes
DINÀMIQUES			
Presentació i introducció	Presentació de la sessió	Baròmetre	Planifiquem el Dia D!
Coneixement del grup	Joc de Rol	La piràmide del canvi	
L'ampolla al mig	- L'assemblea d'estudiants		
Ordenar-se en cadires	- El Consell Escolar de Centre	Associar-se té sentit!	
Valoració de la sessió	Valoració de la sessió	Valoració final del projecte ¹	Valoració final del projecte

¹ Només en el cas dels centres que vulguin realitzar tres sessions i no quatre.

6. El paper dels actors implicats

L'equip de dinamització

L'equip de dinamització el conformen les persones encarregades de dinamitzar les sessions als centres. Per assegurar la coherència metodològica i de continguts en el desenvolupament d'aquest rol, les persones d'aquests equips **reben una formació** en què es tracta el concepte de participació, els mecanismes perquè aquesta sigui efectiva, les eines necessàries per fomentar-la tant en el marc de l'institut com fora, etc. La sessió de formació la promou, l'organitza i la dinamitza el Consell de la Joventut de Barcelona.

A banda del marc conceptual entorn la participació i més enllà del fet que des del CJB s'ofereixi i es presenti un guió a seguir al llarg de les sessions als centres, entre els equips de dinamització es creen debats participatius a fi d'escoltar i recollir propostes de millora.

Pel que fa al seu paper a l'aula:

- L'equip de dinamització serà l'encarregat de conduir les sessions, resoldre els possibles dubtes que sorgeixin a l'aula, tractar els conflictes que hi puguin tenir lloc i guiar les intervencions de l'alumnat.
- L'equip de dinamització pot variar les dinàmiques sempre que aquestes serveixin per treballar els objectius definits per a cada sessió. També tenen la capacitat d'adaptar els objectius específics a les necessitats de l'aula si bé els cal comentar-ho amb el professorat responsable.
- Les persones que dinamitzen han de vetllar per l'ordre a l'aula però ho fan de la mà del professorat.
- L'equip de dinamització s'encarrega de fer el seguiment i assessorament del projecte que plantegin els grups classe durant les sessions als centres.

El professorat

L'èxit del projecte Visc, Convisc, Participo és una responsabilitat compartida entre l'equip de dinamització i el professorat. Des de l'experiència acumulada al llarg dels anys que fa que es realitza aquest projecte es valora imprescindible la relació directa entre aquests dos agents. Per això es recomana l'intercanvi de correus electrònics entre la dinamització i el professorat; perquè es puguin plantejar dubtes, qüestions o demandes d'assessorament i aquestes puguin ser resoltes.

L'assistència del professorat a les sessions de treball és imprescindible per donar continuïtat als continguts treballats i col·laborar en el desenvolupament de les sessions.

Pel que **fa referència concreta al paper que ha de tenir l'equip docent**, es considera que la millor fórmula de determinar-lo és el pacte previ a l'inici de les sessions; caldrà, doncs, que el professorat parli amb l'equip de dinamització i acordi quina és la millor manera d'actuar en cada cas, en funció de les necessitats de cadascú i segons les necessitats que reclami l'alumnat.

En tot cas, és important que el professorat:

- Conegui les persones dinamitzadores del seu grup classe, les entitats que s'hi presenten així com els continguts que es tractin a l'aula.
- Pugui avaluar, amb coneixement de causa, els objectius del projecte, l'evolució de les sessions, les dinàmiques i el paper de la dinamització i de l'alumnat.

- Pugui treballar, amb posterioritat, els continguts realitzats a les sessions.

L'alumnat

Alumnat és el protagonista d'aquest projecte. D'ell s'espera implicació i motivació per a tirar endavant les propostes que es puguin formular a les aules. L'alumnat ha de conèixer el projecte, els objectius, el plantejament de les sessions i les finalitzats de les activitats que es realitzen. És important que l'alumnat compti amb el suport del professorat més enllà del suport rebut al llarg de les sessions, ja que el temps sovint és limitat i no permet l'execució i realització de tot allò que es proposa. És també molt important comptar amb l'opinió de l'alumnat un cop realitzades les sessions ja que el seu punt de vista ajuda a reformular el projecte i millorar-lo edició rere edició.

El CJB

El Consell de la Joventut de Barcelona és l'entitat organitzadora del projecte i s'encarrega de tot allò que fa referència a la gestió del projecte, tant des d'un punt de vista tècnic com des d'un punt de vista polític. Durant el temps d'execució del projecte, s'encarrega de fer d'intermediari entre els centres educatius i les persones que participen dels equips de dinamització. Una persona tècnica i una política, membre del Secretariat del CJB, s'encarreguen de prestar aquest suport tant al professorat com a l'equip de dinamització.

7. Materials, eines de suport i recursos

Per complementar els continguts que es treballen i les activitats que es realitzen durant les sessions, es compta amb recursos i materials que han estat elaborats al llarg dels 13 anys que fa que es realitza aquest projecte als centres de secundària de la ciutat. Aquestes eines es troben a la xarxa. Bàsicament es treballa a partir del portal web sortimdelaula.cat.

Aquest portal és el principal contenidor de la informació esmentada. S'hi pot trobar:

- Guies pràctiques i diferents recursos per l'alumnat sobre com organitzar la seva participació a l'institut.
- Guies pel professorat per treballar la participació a les aules.
- Espai de difusió de les diferents entitats.

8. Calendari

	Jul.	Set.	Oct.	Nov.	Des.	Gen.	Feb.	Mar.	Abr.	Mai.	Jun.
Definició projecte											

10. Annex

10.1. Programació detallada de les sessions

La 1a sessió

En aquesta primera sessió l'equip de dinamització fa una breu presentació del projecte a fi de contextualitzar l'alumnat. Després d'un petit joc de presentació que ha de servir perquè la dinamització tingui una idea aproximada de com és el grup, s'inicien dinàmiques encaminades a **treballar el concepte de participació**. Es tracta de jocs cooperatius que permeten materialitzar la idea que si es col·labora s'aconsegueixen més coses. Les darreres dinàmiques que es realitzen durant aquesta sessió comencen a introduir elements que serveixen perquè l'alumnat comenci a entreveure **quines són les dinàmiques associades a una mala participació**: manca de consens, divisió del grup, no acceptació d'idees oposades, mala comunicació,... Durant els darrers minuts de la sessió es fa una petita valoració per tractar d'identificar les sensacions que s'han tingut al llarg de les activitats a fi de recalcar quins són els conceptes que s'han volgut treballar durant aquesta primera hora, i de passada, deixar encarada la següent sessió en què es treballaran mecanismes per fer que la participació sigui efectiva.

La 2a Sessió

Aquesta sessió s'encamina a tractar la **participació en el marc dels centres**. Aquesta segona sessió està dissenyada per part de les entitats estudiantils participants del projecte. La sessió s'ha estructurat de manera que permeti conèixer **mecanismes de participació dins de l'institut i per treballar mecanismes per fomentar la participació efectiva** (el consens, l'escolta activa, l'assertivitat...).

A l'inici de la sessió es fa un breu recordatori per reprendre els conceptes tractats durant la primera sessió i donar continuïtat a la primera trobada. Seguidament, s'inicia una dinàmica que durarà tota la sessió, tot i que anirà variant. Es tracta d'un joc de rol on l'alumnat simularà tant una assemblea d'estudiants com una reunió del Consell Escolar de Centre. D'aquesta manera, aprendran de primera mà i posant-s'hi a la pell, com és l'estructura participativa del centre i de quina manera l'alumnat és auto-organitzar per participar. Aquesta posada en pràctica també permet explorar quines són aquelles actituds que afavoreixen la participació a l'hora de dur a terme una assemblea, etc., així com quins són els elements que cal evitar.

Aquesta sessió també aprofita per facilitar que l'alumnat valori quines propostes de millora té envers el seu centre.

La 3a sessió

Aquesta sessió consisteix a fer un parell de dinàmiques. La primera està encaminada a treballar quina és la influència de la participació en la societat que vivim a través de paral·lelismes amb la política -o vida pública-; la segona està enfocada a difondre **el rol que juguen, en democràcia, les entitats i associacions**. Així s'aprofita l'ocasió per donar a conèixer el teixit associatiu del barri i promocionar la possibilitat que l'alumnat entri a participar-hi activament.

De la mateixa manera que la segona sessió, aquesta també promou que l'alumnat plantegi què és allò que li agradaria transformar del seu entorn proper (barri o districte).

En cas que es realitzin tres sessions:

El projecte es tancarà al voltant d'una reflexió sobre les idees que s'han recollit al llarg de les sessions i que

tenen la pretensió de ser una llavor perquè el grup d'alumnes les tiri endavant en un futur.

La 4a sessió

Aquesta darrera sessió es dedica plenament a ensenyar una eina per tal que l'alumnat aprengui a planificar totes aquelles propostes de canvi que vulgui promoure així com a organitzar-se per dur endavant el seu objectiu: el treball per projectes. Es facilita aquest aprenentatge de manera vivencial, ja que l'alumnat ha de plantejar el disseny d'un projecte en base a un objectiu concret. Amb tot això, la finalitat d'aquesta sessió és que l'alumnat adquireixi eines per tal que un cop finalitzi el VCP pugui posar-les en pràctica per desenvolupar les propostes que han anat fent al llarg de totes les sessions.

